

ALMEN SPROGFORSTÅELSE

- SAMSPIL MED LATIN

OPLÆG VED

ELISABETH NEDERGAARD
NØRRESUNDBY GYMNASIUM & HF-KURSUS

en@nrsbgym.dk

DISPOSITION

1. Præsentation af personlig baggrund
2. Bekendtgørelsesmæssige forudsætninger
  - 2.1. Timetal i følge bekendtgørelsesforslaget
  - 2.2. Mål og kernestof i følge læreplanen, repetition
  - 2.3. Latindelens rolle i følge læreplanen
3. Hvad gør vi?
  - 3.1. Etablering af lærersamarbejde
  - 3.2. Læreplangruppens tanker om læresamarbejde
4. Hvad kan latin bidrage med?
  - 4.1. Oversigt over de destillerede emneområder
  - 4.2. ~ Almen grammatik og helsætningsanalyse
  - 4.3. ~ Sproghistorie
  - 4.4. ~ Genrer
  - 4.5. ~ Sproghandlinger
  - 4.6. ~ Sprognormer
  - 4.7. ~ Udtryksfærdighed
  - 4.8. ~ Læringsstrategier
  - 4.9. ~ Sprog og kultur
  - 4.10. Til latinlæreren
5. Hvilke materialer er der til rådighed, og hvordan kan forløbet opbygges?

PERSONLIG BAGGRUND

1. Uddannelse og undervisningserfaring
2. Sprogligt udviklingsarbejde på Nørresundby Gymnasium & HF-kursus
3. Sproggruppen
4. Planlægningsgruppen for de tyve tværfaglige kurser

TIMETAL i følge bekendtgørelsesforslaget

Høringsudkast af 9. juni 2004

http://www.uvm.dk/nyheder/gymnasiereform/bek/stx_bkg.doc

§ 5.9.b, stk. 3.

Forløbet i almen sprogforståelse omfatter en uddannelsestid på **mindst 45 timer**.

Almen sprogforståelse skal tilrettelægges i et **samarbejde mellem dansk og fremmedsprog, herunder latin**.

<...>

Rektor afgør fordelingen mellem fagene.

FAGLIGE MÅL i følge læreplanen § 2.1

Høringsudgave

20. oktober 2004:

Eleverne skal kunne

- redegøre for **sprogets kategorier** og anvende en **præcis terminologi** herom
- gennemføre en **syntaktisk analyse** af en **helsætning**
- belyse **forskelle mellem** de **sprog**, de møder i gymnasiet
- anvende deres **viden om latin og sproghistorie** til at redegøre for **ordforråd** og forskellige former for **orddannelse** i typiske eksempler fra dansk og de sprog, de møder i gymnasiet
- anvende deres **viden om latin og andre sprog** til at belyse **sammenhænge mellem sprog og kultur**
- anvende **viden om sproglige genrer og sproghandlinger** samt **viden om sprogets indholds- og udtrykssider** til at **udtrykke sig adækvat**
- anvende **viden om sprognormer** til at begå sig i **national og international sammenhæng**
- anvende **forskellige strategier til indlæring** af fremmedsprog.

DESTILLEREDE MÅL

- forskellige sproglige kategorier og en præcis terminologi herom
- syntaktisk analyse i form af helsætningsanalyse
- forskelle (og ligheder) mellem sprog
- ordforråd og orddannelse på basis af viden om latin og sproghistorie
- sammenhæng mellem sprog og kultur
- at udtrykke sig adækvat på basis af viden om sproglige genrer og sproghandlinger samt viden om sprogets indholds- og udtrykssider
- viden om sprognormer i national og international sammenhæng
- forskellige strategier til indlæring af (fremmed)sprog.

DESTILLEREDE EMNEOMRÅDER

- **Introduktion til almen grammatik, herunder helsætningsanalyse**
- **Introduktion til sproghistorie, herunder særligt latins betydning i forbindelse med ordforråd og orddannelse på forskellige europæiske sprog**
- **Introduktion til sammenhængen mellem sprog og kultur (sproget som kulturbærer)**
- **Introduktion til forskellige sproglige og litterære genrer**
- **Introduktion til forskellige former for sproghandlinger (tale og skrift, stillejer, forhold mellem indhold og udtryk m.v.)**
- **Introduktion til forskellige former for sprognormer både nationalt og internationalt (sociolingvistik)**
- **Introduktion til aktiv "adækvat" udtryksfærdighed for eleverne**
- **Introduktion til forskellige læringsstrategier i forbindelse med sprogindlæring (og sproganvendelse)**

"Forskelle (og ligheder) mellem sprog" går som en gennemgående streng gennem hele forløbet.

KERNESTOF

i følge læreplanen § 2.2. (første del)

Høringsudgave
20. oktober 2004:

Kernestoffet er:

- **sproglig praksis**, herunder **tale og skrift, udtryks- og indholdsside** samt **sproghistorie**
- **grammatisk terminologi og analysefærdighed**
- **sociolingvistik**, herunder **standard og variation, norm og individualitet, sprog og nationalitet, sprog i globaliseringens tidsalder**
- **sprog i læringsammenhæng**, herunder **sproglige læringsstrategier og sprogsyn.**

LATINDELENS ROLLE i følge læreplanen

§3.1.1

Høringsudgave

20. oktober 2004:

- Latins rolle i almen sprogforståelse er at konkretisere, eksemplificere og perspektivere de emner, der arbejdes med i forløbet.
- Der sikres et nært samarbejde mellem undervisningen i latin og i de øvrige discipliner i almen sprogforståelse.
- Da et vist kendskab til latin er vigtig for forståelse af sproghistorie, grammatik, ordsammensætninger m.v. i både dansk og en række fremmedsprog, indgår læsning af korte, lette, tilrettelagte tekster på latin i almen sprogforståelse.
- Teksterne skal vise konkrete sproglige fænomener, som hører med til en grundlæggende uddannelse i sprog, og hvis indhold giver baggrund for forståelse af den sprog-, kultur- og videnskabshistoriske rolle, latin har spillet og spiller.

LATINDELENS ROLLE med andre ord

- Latin er med hele vejen igennem forløbet som både igangsætter og reflektor for de emner, der arbejdes med.
- Latinforløbet er en integreret del af forløbet, ikke en "søjle for sig selv". De implicerede lærere og fag skal løbende samarbejde forløbet igennem.
- Der skal indgå læsning af KORTE, LETTE, TILRETTELAGTE TEKSTER på latin i forløbet.

Disse tekster skal bruges bl.a. i arbejdet med sproghistorie, grammatik og orddannelse

- Udover at konkretisere og eksemplificere forskellige sproglige fænomener på FORMSSIDEN, skal teksterne på INDHOLDSSIDEN eksemplificere og perspektivere latins rolle som kultursprog og videnskabssprog fra antikken til i dag.

LATINDELENS ROLLE i følge læreplanen § 2.2, (kernestof), sidste del

Høringsudgave
20. oktober 2004:

Latindelen <...> omfatter

- forholdet mellem kasus og ledstilling, morfologi, analytisk–syntetisk sprog
- orddannelse i sproghistorisk sammenhæng, herunder stammer og affikser
- græsk i latin og latin i de moderne europæiske sprog, herunder videnskabssprog
- sprog og kultur, herunder domæner, bevidsthedshistorie, kulturbetinget betydningsindhold, oversættelsesproblematik.

LÆRERSAMARBEJDE

- ❖ Etabler et omfattende lærersamarbejde
- ❖ Samarbejd på skoleplan om forløbets tilrettelæggelse og udformning
- ❖ Få forløbet skemalagt
- ❖ Samarbejd i lærerteams om det konkrete materialevalg og fordelingen af arbejdsopgaverne
- ❖ Sørg for at have fælles materiale
- ❖ Forstå hvad hinanden gør
- ❖ Aftal klare og bindende regler for arbejdet
- ❖ Følg op på forløbet i den øvrige undervisning i sprogfagene og dansk i grundforløbet
- ❖ Følg op på forløbet i undervisningen i sprogfagene og dansk også efter grundforløbets afslutning
- ❖ Hold de fastlagte regler både under og efter forløbet

RETNINGSLINJER FOR PLANLÆGNINGEN

- ❖ Der skal være tale om et samlet forløb
- ❖ Forløbet skal danne en fælles basis for det sproglige arbejde i gymnasiet
- ❖ Forløbet skal have en konkret fasthed for at kunne bruges
- ❖ Forløbet skal rumme en vis progression
- ❖ Forløbet må gerne være ambitiøst, men skal tage udgangspunkt der, hvor eleverne er
- ❖ Der skal være indlagt screeninger og tests undervejs
- ❖ Der skal anvendes flere forskellige arbejdsformer, herunder vekslen mellem induktiv og deduktiv metode samt it-baserede arbejdsopgaver
- ❖ Forløbet skal tages alvorligt, men det skal samtidig være **sjovt** (for både lærere og elever)
- ❖ Det skal være **øjeåbnende** og **inspirerende** og medvirke til en opgradering af forståelsen for sprogfagernes og humanioras vigtighed og relevans

LATINS BIDRAG i forhold til de DESTILLEREDE EMNEOMRÅDER

- Introduktion til **almen grammatik**, herunder **helsætningsanalyse**
- Introduktion til **sproghistorie**, herunder særligt latins betydning i forbindelse med ordforråd og orddannelse på forskellige europæiske sprog
- Introduktion til **sammenhængen mellem sprog og kultur** (sproget som kulturbærer)
- Introduktion til forskellige **sproglige og litterære genrer**
- Introduktion til forskellige former for **sproghandlinger** (tale og skrift, stillejer, forhold mellem indhold og udtryk m.v.)
- Introduktion til forskellige former for **sprognormer** både nationalt og internationalt (sociolingvistik)
- Introduktion til aktiv **"adækvat" udtryksfærdighed** for eleverne
- Introduktion til forskellige **læringsstrategier** i forbindelse med sprogindlæring (og sprog anvendelse)

"Forskelle (og ligheder) mellem sprog" går som en gennemgående streng gennem hele forløbet.

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til **almen grammatik**, herunder
helsætningsanalyse

Generelle forhold:

Introduktionen af Almen Grammatik er et forløb i forløbet for sig selv, hvor der i første omgang arbejdes med eksempler på dansk.

Introduktionen i Almen Grammatik skal bygge videre på elevernes forudsætninger fra folkeskolen (jf. "Fælles mål"). En screening ved forløbets start skal klarlægge elevernes forudsætninger.

Den terminologi, der skal anvendes, er i store træk den, der anbefales af Dansk Sprognævn (de latinske betegnelser)

Dette valg er truffet af læreplangruppen ud fra et ønske om funktionalitet (ikke om originalitet)

Det skal blive eleverne klart, at det er en fordel at kunne de latinske betegnelser. Det kan fx eksemplificeres ved at lave ordbogsopslag i forbindelse med en oversættelsesopgave.

Alle lærere skal kende til helsætningsanalyse.

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til **almen grammatik**, herunder
helsætningsanalyse

Latins bidrag

I latin skal eleverne vænnes til at analysere til bunds

Terminologien skal bruges igen og igen for at blive forstået og husket

Terminologien har latinske rødder og fortæller i sig selv en historie om sprogvidenskabens oprindelse

Forståelsen af den sproglige mekanisme, der ligger bag betegnelserne, opøves i mødet mellem det kendte sprog, *positionssproget* dansk, og det anderledes sammensatte *syntetiske* kasussprog, latin

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til **almen grammatik**, herunder
helsætningsanalyse

En observation

I introforløbet i Almen Grammatik, som det praktiseres nu på Nørresundby Gymnasium, screenes eleverne efter afholdelsen af de første to moduler.

Det er markant, at der blandt de sproglige klasser, der jo træner grammatik i hver latintime, er færre elever, der klarer sig virkelig dårligt, end i matematikerklasserne, hvor resultatet er mere spredt.

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til **almen grammatik**, herunder
helsætningsanalyse

Læreplangruppens tanker

Substantiver:

- a) Kasus med fokus først på nominativ, akkusativ og ablativ, siden også på dativ
- b) Stammer med fokus på 1. og 2. deklination - og (senere i forløbet) på stammer på suffikser som *-tas* og *-tus* og *-tio* indføres (= 3. og 4. deklination).

Verber

- a) Personendelser
- b) Tid med særlig fokus på præsens, imperfektum og (sent i forløbet) futurum
- c) Participler
- d) Sidst i forløbet: Aktiv/passiv

Pronominer

- a) Relative pronominer (brugt i forbindelse med relativsætninger, der kan fungere parallelt med participler)
- b) De personlige pronominer

LATINS BIDRAG
i forhold til
Introduktion til **almen grammatik**, herunder
helsætningsanalyse

Sproggruppen savner:

- a) Fokus på modus
- b) Fokus på aspekt (perfektiv >< imperfektiv)

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til **sproghistorie**, herunder særligt latins betydning i forbindelse med ordforråd og orddannelse på forskellige europæiske sprog (1)

Latin giver perspektivet tilbage til indoeuropæisk

Latin er modersprog til de romanske sprog

Også i de germanske sprog optræder der mange låne- og fremmedord af latinsk oprindelse. I engelsk har op mod 75% af ordforrådet har latinske rødder. En del heraf er dog ikke kommet direkte via latin.

Latin giver forudsætninger for at skelne imellem

- arveord (*fader*, latin: *pater*, jf. den germanske lydforskydning)
- låneord (*pedal*, latin: *pedalis* afledt af *pes* = fod)
- fremmedord (*patriót* af græsk *patriótes*, jf. latin: *patria*)
- oversættelseslån (*perversus* (latin) → *verkehrt* (tysk) → *forkert* (dansk))

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til **sproghistorie**, herunder særligt latins betydning i forbindelse med ordforråd og orddannelse på forskellige europæiske sprog (2)

Elementært kendskab til latin giver gode muligheder for at gennemskue orddannelser med forskellige stammer, præfixer og suffixer, eks. *in-duc-ere*, *de-duc-ere*, *re-duc-ere*

Indlæring af opdeling af substantiver og verber i stammer i forbindelse med gennemgangen af de tilrettelagte latinske læsestykker

Udtrakt anvendelse af *transparente* ord i de latinske læsestykker

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til forskellige **sproglige og litterære genrer**

De fleste litterære genrer er opstået i den antikke græske og romerske litteratur.

Latindelen kan tilføje en historisk dimension til genrebegrebet.

Latindelen kan rumme introduktion til forskellige genrer fx fabler, drama, lyrik, epos, kunstprosa og sagprosa

Kun de få af disse vil dog kunne repræsenteres direkte i de tilrettelagte tekster, der læses

De tilrettelagte tekster kan i stedet ledsages af en oversigt over de antikke genrer i oversigtsform

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til forskellige former for **sproghandlinger**
(tale og skrift, stillejer, forhold mellem indhold og udtryk
m.v.)

Alt, hvad vi vil beskæftige os med i latindelen, vil være
sproghandlinger under en eller anden form

Latindelen skal være med til at bevidstgøre eleverne om
samspillet mellem form og indhold

Der kan indlægges et tekststykke, der behandler den
antikke retorik og dens krav og opgaver

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til forskellige former for **sprognormer** både nationalt og internationalt (sociolingvistik)

De latinske tekster kan lægge op til behandling af forskellige sproglige *domæner*, fx det politiske sprog (med gloser *somcivis, res publica, senatus, senator, consul, bellum iustum* m.v.)

De sproghistoriske betragtninger, som latin kan indgå i, kan også vise forskellige *domæner*, hvor det latinske sprog op igennem Europas historie har været normgivende (den katolske kirke, videnskaberne, filosofi, jura m.v.)

Tilsvarende kan man undersøge de områder, hvor græsk har været normgivende for romerne.

De fleste bevarede latinske tekster fra oldtiden er skrevet i et litterært kunstsprog, men man kan finde folkesproget repræsenteret i dramaet (komedien*) og satiren.

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til forskellige former for **sprognormer** både nationalt og internationalt (sociolingvistik)/2

* En idé (som ikke har noget med latin at gøre, men dog er antik):

I Aristofanes' komedie "Lysistrate" fra 411 f.Kr., hvor kvinderne i de græske bystater går sammen om at arrangere en sex-strejke for at få mændene til at stoppe krigen, er den kvinde, der optræder som repræsentant for Athens hovedmodstander, bystaten Sparta, karakteriseret ved at tale dorisk dialekt.

I Otto Foss' og Erik H. Madsens oversættelse af komedien taler hun vestjysk!

Fx v. 118-119, hvor Lampito siger:

"A gik så glådle op o æ top å æ Himmelbjerg/
dæssom te man ku sie æ fred ifræ æ torn."

Her kan man tale både om sprognormer og oversættelsesproblematik!

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til aktiv "**adækvat**" **udtryksfærdighed** for eleverne

Eleverne skal ikke lære at udtrykke sig adækvat på latin

- men det præcise sproglige arbejde, de vil opleve i latindelen, skulle gerne opfordre til mere opmærksomhed på egen sproglige udfoldelse (både skriftligt og mundtligt)

- og den forståelse, eleverne opnår for sproghistorie og orddannelse, skulle gerne være med til at udvide deres ordforråd og dermed deres aktive sproglige muligheder.

(Og så er det jo nemlig sjovt: Når man kan BRUGE det selv!)

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til forskellige **læringsstrategier** i forbindelse med sprogindlæring (og sproganvendelse)

Latin kræver en systematisk tilgang

Latin kræver en detaljeret sproglig analyse

Latin lægger op til en vis anvendelse af mnemoteknik

Latinlæsningens stadige vekslen mellem iagttagelse af detaljen og vurdering af detaljens betydning for helheden er den sproglige metode, der minder mest om naturvidenskabelig metode

Latin har således altid været rost på linje med matematik for evnen til at opøve logisk tænkning

LATINS BIDRAG

i forhold til

Forskelle (og ligheder) mellem sprog

(gennemgående i hele forløbet)

Latin er et *kasussprog* og et *syntetisk sprog*.

Dansk er et *analytisk positionssprog*.

I mødet med det anderledes og fremmedartede opstår der en dybere forståelse for ens eget sprog

(ligesom når man rejser til en fremmed kultur og derved opnår en bedre forståelse for særtrækkene ved ens egen)

LATINS BIDRAG

i forhold til

Introduktion til **sammenhængen mellem sprog og kultur** (sproget som kulturbærer)

Der er altid en sammenhæng mellem et sprog og den kultur, som sproget bærer (og også selv bidrager til)

Det kan iagttages ved fx i de tilrettelagte latinske tekster at indlægge emner i form af kulturbundne begreber som "familia", "schola", "theatrum" o. lign. Disse kan sagtens introduceres i de allerførste stykker, hvor fokus ellers vil være rettet primært mod formmæssige iagttagelser.

I de senere læsestykker vil det være oplagt at vise nogle af de områder (inden for fx retorik, filosofi, religion, jura, astronomi, lægevidenskab, botanik eller andet), hvor latin har haft en særlig betydning op igennem tiden.

LATINS BIDRAG TIL LATINLÆREREN

Husk, at forløbet ikke er latinlærerens. Det skal blive til i et samarbejde. Alle de implicerede lærere skal bidrage til dets succes.

Man hverken kan eller skal nå "det hele" (de fleste latinlærere er frygtelig grundige...!)

Man må vælge ud og skære til under stadig hensyntagen til læreplanens krav og det aktuelle samarbejde

Teksterne skal være nemme og overskuelige

Teksterne skal hver især åbne mulighed for et overskueligt antal sproglige og sprogligt-kulturelle iagttagelser

Eleverne skal ikke lære latin for at læse (mere) latin.

Eleverne skal lære latin for at få en basis for at kunne iagttage og forstå generelle sproglige fænomener

Og det skal til stadighed være sjovt, spændende, øjeåbnende og inspirerende

MATERIALER

Sproggruppens kommissorium

Klassikerforeningens Sproggruppe for Almen Sprogforståelse blev nedsat i foråret med det kommissorium at

- undersøge hvilke materialer, der allerede var til rådighed
- medvirke til udarbejdelse af nye materialer

MATERIALER

Sproggruppens litteraturliste

Klassikerforeningens Sproggruppe har udarbejdet en litteraturliste, der er tilgængelig på adressen

<http://www.emu.dk/gym/fag/kl/inspiration/as/index.html>

Listen foregiver på ingen måde at være komplet, men rummer megen forskelligartet litteratur, som kan være til inspiration, og som man kan plukke af efter ønske og behov.

MATERIALER

Sproggruppens kompendium

Klassikerforeningens Sproggruppe har lavet et kompendium med forslag til bearbejdning af allerede eksisterende undervisningsmaterialer, som fx begynderbogen Rem tene samt helt nye tekstforslag udarbejdet af sproggruppens medlemmer

En del af disse tekstforslag er også at finde frit tilgængelige på adressen fra før:

<http://www.emu.dk/gym/fag/kl/inspiration/as/index.html>

MATERIALER

Sproggruppens kompendium/KDJ

Karen Dreyer Jørgensen udarbejdede i sommerferien et forslag til et fuldt færdigt tekstforløb med titlen "Latin til tiden".

Forløbet er inddelt i to afdelinger, hvoraf den første fokuserer på formmæssige forhold over 10 lektioner, mens

2. afdeling rummer perspektiverende tekster fordelt på de tre fakulteter naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora (så man kan tone læsningen efter elevernes valg af studieretning).

Kun en del af forløbet er kopieret ind i sproggruppens kompendium til orientering.*

Karen Dreyer Jørgensen afprøver forløbet i et reelt classesamarbejde med et par sprogkolleger allerede i år.

* "Latin til tiden" bliver udgivet som bog på Forlag Malling Beck, se

<http://www.forlagmallingbeck.dk/gymnasiet/latin/index.htm>

MATERIALER

Sproggruppens kompendium/HD + SL

Hanne Dittmer og Simon Laursen arbejder med en grundbog til Almen Sprogforståelse for forlaget Systime, hvor teksterne kommer til at indgå i en større helhedbetragtning over forløbet*, se

<http://www.systime.dk/titel.asp?udgivelseid=19981694>

De arbejder med at bevare så meget original tekst som muligt i teksteksemplerne til latindelen.

De tekster, der indgår i sproggruppens kompendium (og også ligger på emu-siderne), er hentet fra forfatterne Catul (kærligheddigte) og Hyginus (mytologiske skildringer). Der er anført en bemærkning om det enkelte stykkes grammatiske krav, gloser samt bemærkninger om forfatterne.

* Et andet helhedforløb med titlen *Babelstårnet* udgives på Gyldendal af fire lærere fra Helsingør Gymnasium, heriblandt Chr. Gorm Tortzen og Bent Christensen, der er drevne lærebogsforfattere inden for de klassiske fag.

MATERIALER

Sproggruppens kompendium/SH + HB

Susanne Høeg og Hans Balling har sammen udformet en forløbsplan der tager udgangspunkt i en allerede eksisterende lærebog, *Rem tene*, der blev udarbejdet som begynderbog for latin i forbindelse med reformen i 1988

Bogen passer på mange måder til de forestillinger om latindelen, der udtrykkes i læreplanen, men skal selvfølgelig beskæres for at passe ind i den nye sammenhæng.

Susanne Høeg og Hans Balling arbejder med følgende vejledende timetal (klokketimer):

Introduktion:	6 timer
Grundkursus i grammatik:	8 timer
Sociolingvistik:	5 timer
Sprog i læringsammenhæng:	2 timer
Latin:	20 timer
Screening og evaluering:	4 timer

SH og HB lægger op til, at arbejdet videreføres i Almen Studieforbereelse.

MATERIALER

Sproggruppens kompendium/SB

At lægge op til et samarbejde med Almen Studieforbereelse ligger også delvist bag Solveig Bennikes arbejde med at bearbejde Apuleius' fortælling *Amor et Psyche*.

Læsningen heraf skal ligge sidst i forløbet Almen Sprogforståelse.

Solveig Bennike lader bl.a. teksten være ledsaget af et didaktisk materiale i form af

- en oversigt over teksten ordstof fordelt på semantiske grupper og et forslag til arbejde hermed
- et forslag om net-arbejde om de romerske guder
- et "hovedbrud", der viser, hvordan hhv. dansk og latin skaber forskellige betydninger i sproget. Denne sidste opgave er dog mest velegnet i begyndelsen af Almen Sprogforståelse, hvor forskellen mellem kasusprog og positionssprog introduceres.

MATERIALER

Sproggruppens kompendium/EN + AJ

I sproggruppens kompendium indgår også de første ideer til et forløb med titlen *Quo vadis* ved samt et udkast til en samlet forløbsplan med 90 minutters moduler (se nedenfor).

Forløbet er her lagt det i 1. århundrede e.Kr., hvor de første kristenforfølgelser fandt sted. Det er samtidig en spændende periode litterært i Rom med Senecas filosofi, en revival af tragedien, Quintilians retorik, Martials satiriske digte og Petronius' roman *Satyricon*.

Forløbet er indpasset, så det passer til grammatikforløbet i bogen "Fra ord til sætning". "Fra ord til sætning" er opdelt i to indledende moduler (om hhv. ordklasser og sætningsled) og to "fortsættermoduler" (om hhv. verber og helsætningsanalyse).

De udkast, der er med i Sproggruppens kompendium er udarbejdet af Anders Jensen og Elisabeth Nedergaard, Nørresundby Gymnasium. Gruppen bag forløbet er siden blevet suppleret med Kell Commerau Madsen, Aalborghus Gymnasium. Forløbet vil blive lagt på emu-siderne for de klassiske fag, når det er færdigt.

Oplæg til en sammenhængende forløbsplan for Almen Sprogforståelse

Forudsætninger:

Der opereres med lektioner på 90 minutter

Der er indlagt 2 flexuger og en opsamlingsuge i løbet af efteråret. Der er en skoleuge "til overs" efter forløbet.

Timerne lægges i skemaet og kaldes "Almen Sprogforståelse" (en anden mulighed ville være, at skolen lagde sprogtimerne og dansktimerne i skemaet og at en del heraf siden måtte afgives til Almen Sprogforståelse). Med den første metode bliver tiltaget mere synligt både for eleverne, skolen som sådan og omverdenen.

Der afsættes 45 x 60 minutter til Almen Sprogforståelse = 2700 minutter. Fordelt på 90 minutters lektioner svarer det til 30 lektioner i alt (vælger man 70 minutter skal stoffet fordeles over 38,5 lektioner, og med 95 minutter svarer de 2700 minutter til 28,4 lektion)

Af de 45 x 60 minutter skal ca. 20 x 60 minutter = 1200 minutter anvendes på latindelen. Det svarer til 13,3 lektioner à 90 minutter.

Forløbet er ikke tænkt i store sammenhængende blokke, men efter "dråbemetoden" i stadig vekslen mellem forløbets forskellige elementer, så disse pga. forløbets udtrækning både introduceres, indøves, repeteres, perspektiveres og aktiveres på handleplanet (jf teorien om de tre læringsrum og de taksonomiske niveauer).

Der forudsættes et indholds- og/eller formmæssigt samspil mellem latindelens lektioner og forløbets øvrige dele. Der planlægges med en vekselvirkning, hvor introduktion og refleks varierer. Det forudsættes, at de temaer, der præsenteres og behandles i Almen Sprogforståelse, løbende tages op igen og efterbehandles i de almindelige timer i dansk og fremmedsprogene.

Den del af forløbet, der angår introduktion til almen grammatik, afvikles efter konceptet i bogen "Fra ord til sætning" (kaldet *OTS*).

Når der er elektroniske screeninger i grammatikforløbet, står de to gange i planen. Det er ikke, for at de skal afholdes to gange, men for at give mulighed for at lægge dem, hvor der er bedst plads i datalokalerne (det har vist sig, at disse screeninger skal fordeles ud over to uger for at få plads til alle klasser).

Den del af forløbet, der angår latindelen, er der udarbejdet lektioner til, der passer i indhold og form til det skitserede. Der er primært valgt latinske gloser, der har en overføringsværdi i forhold til de moderne sprog. Sproget er tilrettelagt, så eleverne i hver lektion formmæssigt skal fokusere på et eller flere sproglige fænomener, der har eksemplarisk værdi. Senere i forløbet får indholdssiden i teksterne lige så stor vægt som formen, idet der fokuseres mere og mere på sammenhængen mellem sprog og kultur.

ALMEN SPROGFORSTÅELSE - SAMSPIL MED LATIN
OPLÆG VED ELISABETH NEDERGAARD, NØRRESUNDBY GYMNASIUM & HF-KURSUS

Plan:

Uge	Fællessproglig del	Latindel
<p>Skoleuge 1 (= uge 32/2005)</p>	<p>1 lektion: Hvad er sprog</p> <p>a) Udgangspunkt i elevernes forestillinger om sprog og sprogets funktion.</p> <p>b) Præsentation af de to sprogsyn (det formelle og det funktionelle/kommunikative) og de læringsstrategier, der er knyttet hertil, se læreplansgruppens tanker pkt. D,2 samt A,2 om tale- og skriftsprog).</p> <p>b) Introduktion til forløbet: Gennemgang af forløbsplan, udlevering af bøger, præsentation af lærere</p> <hr/> <p>1 lektion: Sproglig bevidsthed (evt. flerlærerordning)</p> <p>a) Test af forkundskaber vedr. kendskab til ordklasser, bøjningsformer, sætningsanalyse, genrer og afsender/modtagerforhold, se forventede forudsætninger i læreplansgruppens tanker pkt. B (markeret med *)</p> <p>b) Læringsstrategier i form af brug af synonymer, over- el. underbegreber, omformuleringer m.v. (se læreplansgruppens tanker pkt. D,1 - kan evt. foregå på engelsk)</p> <p>c) Evt.: Ordbogsøvelse: Eksempler på, hvordan man ved kendskab til ordklasserne og deres latinske navne kan undgå fejlslag i fremmedsprogundervisningen, eks.: "Det er skønt at være ung, skønt man kan have mange bekymringer"</p>	
<p>Skoleuge 2 (= uge 33/2005)</p>	<p>1 lektion: <i>OTS</i>/Grammatikintro I: Sproghistorie (kort), ORDKLASSER Forelæsning + øvelser</p>	<p><i>Quo vadis</i>, 1. lektion: Ordklasserne med særligt fokus på substantiver, adjektiver og verbet sum. Opdeling af substantiver efter stammer (1./2./3. dekl.). Eksempler på alle ordklasser.</p>

ALMEN SPROGFORSTÅELSE - SAMSPIL MED LATIN
OPLÆG VED ELISABETH NEDERGAARD, NØRRESUNDBY GYMNASIUM & HF-KURSUS

		Strategi for indlæring af betegnelser.
Skoleuge 3 (= uge 34/2005)	1 lektion: Tale/skrift - udtryk/indhold a) Ordklasser på udtrykssiden: Forholdet mellem ordvalg og indhold/udtryk. Øvelser over ladning og stilleje i ordvalg, se læreplansgruppens tanker pkt. A,5	<i>Quo vadis</i> , 2. lektion: Familia Basal sætningsdannelse: Subjekt, verballed, subjektspredikat + en enkelt præpositionsforbindelse. Kasus. Fokus på nominativ og genitiv. Tal: Først singularis, senere pluralis Stammer: 1./2./3. dekl. Kopulative og intransitive verber.
Skoleuge 4 (= uge 35/2005)	1 lektion: <i>OTS</i> /Grammatikintro II: SÆTNINGSLED Forelæsning + øvelser	<i>Quo vadis</i> , 3. lektion: Domus et villa Basal sætningsdannelse fortsat: Akkusativobjekt og præpositionsforbindelser/adv. Introduktion til "Hvor kommer gloserne fra" Kasus: Nominativ, akkusativ, genitiv og ablativ Tal: Singularis og pluralis. Stammer: 1./2./3. dekl. Kopulative, transitive og intransitive verber.
Skoleuge 5 (= uge 36/2005)	1. lektion: Sociolingvistik: Hvor kommer gloserne fra? Fra landbrugsgloser til computerteknologiske udtryk Værdiladning i sproget/sproglige niveauer. Standard, prestige og variation (se læreplansgruppens tanker, pkt. C,1) Norm og individualitet (se læreplansgruppens tanker, pkt. C,2)	<i>Quo vadis</i> , 4. lektion: Schola Basal sætningsdannelse fortsat: Akkusativobjekt, objektpredikat, infinitiv som subjekt og objekt, præpositionsforbindelser + kasusforskel heri. Fokus på forskellen mellem kasussprog og positionssprog. 1/2./3. dekl. Personlige pronominer, possessive pronominer Fablen som genre
Skoleuge 6 (= uge 37/2005)	Flex	Flex
Skoleuge 7 (= uge 38/2005)	1 lektion: a) Evt. elektronisk screening/ <i>OTS</i> : opsamling på modul 1-2 (max. 45 min.) b) Sprog som praksis: Genrer (fx brugen af tale- og skriftsprog i de forskellige genrer. Udgangspunkt: De mundtlige genrer og den mundtlige fortælling.)	<i>Quo vadis</i> , 5. lektion: Basal sætningsdannelse fortsat: Dativobjekt. Forskel på positionssprog og kasussprog fortsat.
Skoleuge 8 (= uge 39/2005)	1 lektion: a) Evt. elektronisk screening/ <i>OTS</i> : opsamling på modul 1-2 (max. 45 min.) b) Sprog som praksis: Genrer fortsat	

ALMEN SPROGFORSTÅELSE - SAMSPIL MED LATIN
OPLÆG VED ELISABETH NEDERGAARD, NØRRESUNDBY GYMNASIUM & HF-KURSUS

	(fx udtryks- og indholdsside i de forskellige litterære genrer)	
Skoleuge 9 (= uge 40/2005)	1 lektion: <i>OTS</i> /Grammatikintro III: VERBER Forelæsning + øvelser	<i>Quo vadis</i> , 6. lektion: Imperium Romanum Verberne i fortid Aspekt (perfektum > imperfektum) De demonstrative pronominer is og hic Kort over Romerriget inddrages med henblik på at klarlægge udbredelsen af latin i antikken (peger frem mod de sidste sproghistoriske moduler). b) <i>Graecia capta</i> Perfektum og imperfektum fortsat Det græske alfabet Græsk kulturs betydning for romerne Romernes betydning for bevarelsen af den græske tankeverden
Skoleuge 10 (= uge 41/2005)		<i>Quo vadis</i> , 7. lektion: <i>Germania libera</i> Participier, relative ledsætninger og andre adjektiviske underled. Opvarmning til helsætningsanalyse
Skoleuge 11 EFTERÅRSFERIE (= uge 42/2005)		
Skoleuge 12 (= uge 43/2005)	Opsamlingsuge	Opsamlingsuge
Skoleuge 13 (= uge 44/2005)		<i>Quo vadis</i> , 8. lektion: Poesi Futurum Aktiv/passiv
Skoleuge 14 (= uge 45/2005)	1 lektion: <i>OTS</i> /Grammatikintro IV: HELSÆTNINGSANALYSE Forelæsning + øvelser	<i>Quo vadis</i> , 9. lektion: Rhetorik
Skoleuge 15 (= uge 46/2005)	1 lektion: Tale/skrift: Retoriske principper som aktivt hjælpemiddel i mundtlig og skriftlig fremstilling (jf. fx principper for skriftligt basiskursus i dansk). Argumentationsanalyse.	<i>Quo vadis</i> , 10. lektion: Filosofi Menneskerettigheder og det lykkelige liv.
Skoleuge 16 (= uge 47/2005)	Flex 3 lektioner: Sprogdag Gerne fælles for hele årgangen Emneforslag:	Flex

ALMEN SPROGFORSTÅELSE - SAMSPIL MED LATIN
OPLÆG VED ELISABETH NEDERGAARD, NØRRESUNDBY GYMNASIUM & HF-KURSUS

	<p>Introduktioner:</p> <p>a) Sociolingvistik: Sprog og nationalitet (se læreplansgruppens tanker, pkt. C,3),</p> <p>b) Sprog i globaliseringens tidsalder (se læreplansgruppens tanker, pkt. C,4)</p> <p>c) Fonemer og grafemer på forskellige sprog (se læreplansgruppens tanker, pkt. A4).</p> <p>Globaliserede workshops med temaer/øvelser på forskellige sprog (tallene, Fader Vor, H.C. Andersens eventyr på flere sprog, sange på flere sprog m.v.)</p> <p>Evt. Sprog og rytme/ Poesi og prosa (gerne med aktiverende øvelse: Skriv en sang, et digt eller andet om et bestemt tema - kan udstilles efterfølgende)</p>	
<p>Skoleuge 17 (= uge 48/2005)</p>		<p><i>Quo vadis</i>, 11. lektion: Latin som videnskabsprog</p>
<p>Skoleuge 18 (= uge 49/2005)</p>	<p>a) Evt. grammatisk slutscreening/OTS: Videnstilvækst siden 1. screening + opsamling på modul 3 og 4 (max 45 min.).</p> <p>b) Sproghistorie, del 1 Fx dobbeltlærersamarbejde mellem latinlæreren og engelsklæreren. Udgangspunkt kunne være normannernes erobring af England i 1066 og Bayeuxtapetet. Med udgangspunkt i gloserne til en udvalgt sektion af tapetet, kan eleverne finde frem til ord i moderne engelsk, der har rod i latin. Andre forhold vedr. det engelske sprog kan inddrages.</p>	<p><i>Quo vadis</i>, 12. lektion: Latin og kristendommen</p>
<p>Skoleuge 19 (= uge 50/2005)</p>	<p>a) Evt. grammatisk slutscreening/OTS: Videnstilvækst siden 1. screening + opsamling på modul 3 og 4 (max 45 min.).</p> <p>b) Sproghistorie fortsat.</p>	<p>Evaluerings.</p>

ALMEN SPROGFORSTÅELSE - SAMSPIL MED LATIN
OPLÆG VED ELISABETH NEDERGAARD, NØRRESUNDBY GYMNASIUM & HF-KURSUS

	Sproghistorie i de romanske sprog og i dansk, herunder arveord, låneord, fremmedord + orddannelse (præfixer og suffixer), se læreplansgruppens tanker, pkt. 6.	
Skoleuge 20 (= uge 51/2005)	Friholdt	Friholdt

ALMEN SPROGFORSTÅELSE - SAMSPIL MED LATIN
OPLÆG VED ELISABETH NEDERGAARD, NØRRESUNDBY GYMNASIUM & HF-KURSUS